

УДК 811.161.3'612:398.92(=161.3)

АДБОР КОЛЕРАНАЙМЕННЯЎ ПРЫ ЎТВАРЭННІ ФРАЗЕАЛАГІЗМАЎ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

В. А. Ляшчынская

доктар філалагічных навук, прафесар, прафесар кафедры беларускай мовы
Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны

У артыкуле на матэрыяле фразеалагізмаў беларускай мовы з кампанентам-найменнем колеру вызначаецца іх адбор з ліку ўсіх колеранайменняў як асновы ўтварэння вобразаў фразеалагізмаў, усталяваецца прота-сімваліка гэтых слоў-кампанентаў; праводзіцца лінгвакультуралагічны аналіз, ці “прачытанне”, фразеалагізмаў з кампанентам-найменнем колеру, якое сведчыць аб прыналежнасці гэтых назваў колеру да знакаў вербальнага выражэння колеравага кода культуры беларусаў, ці тых назваў, якія здольныя да развіцця сімвалікі фразеалагізмаў, што, у сваю чаргу, выконваюць ролю не толькі знакаў мовы, але і знакаў культуры – выступаюць у ролі сімвалаў, эталонаў і стэрэатыпаў.

Ключавыя словы: фразеалагізм, вобраз, кампанент, колер, сімвал, эталон, беларусы, колеравы код культуры.

Уводзіны

Увага да фразеалагічных адзінак (далей ФА) абумоўлена, як вядома, найперш іх асаблівасцямі і той роляй у жыцці кожнага народа, паколькі гэтыя адзінкі мовы не толькі называюць, а яшчэ адлюстроўваюць, захоўваюць і транслююць ад пакалення да пакалення найбольш важнае ў жыцці народа-стваральніка і носьбіта гэтых адзінак – каштоўнасныя арыенціры культуры, культурна-нацыянальную інфармацыю, вопыт і гістарычнае светаўспрыманне і светаразуменне народа. Гэтыя сіціслыя, ёмкія, вобразныя, ацэначныя адзінкі мовы вызначаюцца надзвычай багатым зместам, шматлікімі складнікамі сваёй семантыкі, важнейшае месца сярод якіх займае канатацыйнае значэнне, культурная інфармацыя. ФА па праву называюць не толькі адзінкамі мовы, але і адзінкамі культуры народа, дзякуючы іх адметнай сімвалічнай спецыфіцы, якая, паводле выказвання Т. З. Чарданцавай яшчэ ў 80-я гг. мінулага стагоддзя, “зключаецца ў матывацыю моўнага знака, якая звязана не з пераносным значэннем, як гэта характэрна для тропаў, а з карцінай свету, фонавымі ведамі, прагматыкай у шырокім сэнсе...” [1, с. 85].

Сёння ўстаноўлена, што культурная інфармацыя ФА абавязана наяўным у іх складзе словам-кампанентам, якія адабраны з ліку многіх і якія яшчэ ў дафразеалагічны перыяд свайго існавання ўжо мелі тое ці іншае сімвалічнае значэнне ў культуры народа, якое працываеца менавіта ў складзе ФА і дзякуючы якому ФА набываюць функцыю сімвалаў, эталонаў, стэрэатыпаў, выпрацаваных і прынятых народным светапоглядам [2].

Адно з груп фразеалагізмаў беларускай мовы складаюць тыя, у складзе якіх зафіксаваны словы-кампаненты ці, дакладней, словы-сімвалы як знакі культуры, што, паводле тэматычнага паказчыка кодаў культуры, складаюць колеравы код культуры беларусаў. Выяўлена, што з ліку ўвогуле не самай колькаснай групы найменняў колеру, асабліва ў параўнанні, напрыклад, з групай найменняў дзеяння, прыкмет дзеяння, асобы, у складзе ФА беларускай мовы зафіксавана толькі 14 такіх адзінак: *белы, блакітны, зялёны, жоўты, паласаты, рабы, руды, ружовы, светлы, сіні, цёмны, чорны, чырвоны, шэры*. Зразумела, што ў сувязі з гэтым узнікаюць пытанні: чым гэта абумоўлена і чаму менавіта названыя адзінкі абраны пры ўтварэнні вобразаў ФА як сродкаў пазнання культуры беларусаў? Адказ на гэтыя пытанні – галоўная мэта прапанаванага артыкула адносна адбору слоў-найменняў колеру, паколькі лічыцца, што для больш глыбокага пазнання сваёй ці тым больш чужой культуры неабходна “выявіць механізмы адбору сістэмы каштоўнасцей і сімвалаў, якія абумоўліваюць спецыфіку і самабытнасць гэтай культуры”, зыходзячы з таго палажэння, што ФА – гэта каштоўнейшая лінгвістычная спадчына, гэта крыніца пазнання культуры народа як іх стваральніка і носьбіта, гэта адзінкі, у якіх адлюстроўваецца практычны, гістарычны, духоўны вопыт беларусаў [3, с. 14].

Асноўная частка

Уся колькасць ФА з кампанентам-найменнем колеру як вербалізатараў колеравага

кода культуры беларусаў і адпаведна канцэпту *колера* невялікая – амаль восем дзясяткаў ФА, праўда, выяўленых толькі са “Слоўніка фразеалагізмаў” І. Я. Лепешава [4]. Частотнасць ужывання кожнага з адзначаных слоў-кампанентаў у складзе ФА беларускай мовы розная, але зноў жа не самая высокая. У прыватнасці, самымі частотнымі з’яўляюцца кампаненты *белы* і *чорны* – амаль два дзясяткі ФА з кожным, тры кампаненты са значна меншай частотнасцю (7 ФА з кампанентам *зялёны*, па 5 з кампанентамі *ружовы* і *чырвоны*) ці ўвогуле, як астатнія, зафіксаваны ў адзінкавых ФА. Несумненна, гэта непасрэдна звязана, як і ўвогуле адносна пашыранасці слоў-кампанентаў пэўнага кода культуры, з рэлевантнасцю, важнасцю пэўнага канцэпта ў свядомасці лінгвакультурнай супольнасці, з аксіялагічнай альбо тэарэтычнай каштоўнасцю з’явы, адлюстраванай у яго змесце. Іншымі словамі, у колеравы код культуры беларусаў, рэпрэзентаваны ФА, уваходзяць тыя ці іншыя найменні колераў, у якія ўвасоблены культурныя сэнсы, пераасэнсаваныя ў эстэтычных і этычных катэгорыях, што і сталі носьбітамі культурных ідэй.

Так, вызначальныя паводле частотнасці ФА з кампанентамі *белы* ці *чорны* ўспрымаюцца на аснове антанімічнасці выкарыстаных у іх кантрасных найменняў колераў, супрацьлегласць якіх скіроўвае носьбітаў мовы да вядомых з глыбокай старажытнасці архетыпічных супрацьпастаўленняў «белы – чорны», «высокі – нізкі», «чысты – брудны» і інш. і захаваных у глыбінях памяці чалавека, а таму лёгка ўзнаўляльных пры ўспрыманні ФА як пераасэнсаваных другасных адзінак мовы і культуры.

У прыватнасці за белым колерам ва ўсходніх славян замацавана сімволіка ўлады (белае адзенне знаці), волі (белымі называлі вольных людзей), прыгажосці, чысціні (белы твар, белыя рукі, узгадаем тут і Белую Русь, беларусаў з іх белым адзеннем, светлым колерам валасоў), святла, дня, свету і інш. А чорны колер, наадварот, сімвалізуе смерць (быць у жалобе, чорнае адзенне, павязка як знак жалобы), царства мёртвых, зло, ліха, варожасць (чорныя думкі, справы, ачарняць каго ці што, чорныя сілы, нячыстыя сілы, чорт з чорнай поўсцю), цемру, ноч у супрацьлегласць святлу, дню, той свет у супрацьлегласць гэтаму, белаю, свету. Узгадаем і народныя прыкметы і вераванні пра чорнага ката (*чорная кошка прабегла* // *чорны кот прабега* ‘сапсаваліся адносіны паміж кім-н., хто-н. пасварыўся з кім-н.’),

чорныя вочы. Менавіта з улікам гэтага ФА *белая костка* /*косць* ‘чалавек знатнага (часцей дваранскага) паходжання’ супрацьстаіць ФА *чорная костка* ‘чалавек простага, нязнатнага паходжання’, і абедзве з’яўляюцца другаснымі адзінкамі, служаць для вобразнага азначвання чалавека (праз частку, косць, – цэлае, чалавек) і адлюстроўваюць эталонныя ўяўленні аб паходжанні чалавека.

Колеравы кампанент *белы* з прычыны свайго пачатковага станоўчага значэння і той адабральнай ацэнкі і кампанент *чорны* з яго адмоўнай канатацыяй нясуць і надаюць адпаведную канатацыю ўсяму выразу. Гэта відавочна на матэрыяле ФА *белы свет* ‘навакольная рэчаіснасць – сусвет, зямля, з усім, што на ёй існуе; жыццё ва ўсіх яго праяўленнях’ і *чорны дзень* ‘цяжкі, змрочны час для каго-н.’, *рабіць з белага чорнае* /*белае чорным* ‘падаваць што-н. у іншым выглядзе, беспадстаўна перайначваць’, а таксама *выцягваць на белы свет* ‘даводзіць што-н. да ведама публікі; выкрываць’, *на белым кані быць*, апынуцца, вярнуцца і пад. ‘у выгадным становішчы, як пераможца’ і інш. і ФА як <*чорны*> *вол рабіць*, працаваць, цягнуць і пад. ‘з крайнім напружаннем сіл’, *чорны воран* ‘аўтамашына для перавозкі арыштаваных’, як і ФА ў *чорным святле* /у *чорных фарбах* ‘змрочна, непрыглядна, горш, чым на самай справе (бачыць, паказваць, уяўляць і пад.)’; у *чорным целе* трымаць 1) ‘надгаладзь, без дастатковага харчавання’ і 2) ‘вельмі строга, сурова, абмяжоўваючы свабоду дзеянняў’; *чорна ў роце* ‘хто-н. вельмі злы, люты’. Выдзелім ФА *глядзець праз чорныя акуляры* на каго, што ‘не заўважаючы нічога добрага ў чым-н., чарніць, ганьбіць каго-, што-н.’ і *маляваць /мазаць чорнай фарбай /чорнымі фарбамі* ‘падаваць, характарызаваць каго- ці што-н. у негатыўным плане’ з прычыны наяўнасці аднаструктурных антанімічных ФА *глядзець праз ружовыя акуляры* ‘не заўважаючы недахопаў у кім-, чым-н., ідэалізаваць каго-, што-н.’ і *маляваць ружовымі фарбамі /у ружовых колерах* ‘ідэалізавана, лепш, чым на самай справе (бачыць, паказваць, уяўляць і пад.)’ з абраным кампанентам-найменнем ружовага колераў, які сімвалізуе дадатнае, станоўчае, добрае, але адметнае ад белага, бо ружовы – гэта сімвал ідэалізацыі (параўн.: ФА *ружовыя акуляры* ‘ідэалізаванае бачанне, успрыманне чаго-н.’; *ружовы туман* ‘стан таталітарна-савецкага ўспрымання рэчаіснасці’; у *ружовым святле* /*колерах* ці ў *ружовых колерах* /*фарбах* ‘ідэалізавана, лепш, чым на самай

справе (бачыць, паказваць, уяўляць і пад.)»).

У асобных ФА часткова захоўваецца дэна-татыў кампанента, як гэта ўласціва ФА *чорнае золата* ‘нафта’, што ўтворана на аснове перыфразы, *белая варона* ‘чалавек, рэзка непадобны да іншых людзей сваімі паводзінамі ці знешнім выглядам, не такі, як усе’, што абавязана ўяўленню пра альбіносаў як даволі рэд-кай з’яве, *чорным па белым* напісана, надрукавана і пад. ‘вельмі дакладна, выразна, зусім пэўна, недвухсэнсавая’ ці *белая пляма* як ФА з прасторавай метафарай і пераасэнсаваным картаграфічным тэрмінам: неадследаваныя тэрыторыі на геаграфічных картах абазначаюцца белым колерам.

ФА *блакітная кроў* па-новаму прадстаўляе змест архетыпічных супрацьпастаўленняў «свой – чужы», «добры – дрэнны», «высокі – нізкі» праз адбор кампанента *кроў*, што абумоўлены не толькі наўным разуменнем месца і ролі крыві ў жыццядзейнасці чалавека як «вадкасці, якая рухаецца па крывяносных сасудах арганізма, жывіць яго клеткі і забяспечвае абмен рэчываў», але і як сродку вызначэння «блізкага, кроўнага сваяцтва» [5, с. 728], і кампанента колеравага кода культуры *блакітны*, які выклікае ў носьбіта мовы асацыяцыі з блакітным колерам неба, з небам як месцам знаходжання багоў, што ўваскрашае яшчэ адзін архетып – «верх – ніз». У сувязі з гэтым актуалізуецца ўяўленне пра няроўнасць людзей, пра супрацьпастаўленне іх паводле паходжання, а ўсё разам выяўляе культурную канатацыю гэтай адзінкі, што выступае сінонімам да ФА *белая костка* і выяўляе сваю культурную канатацыю, якая ўздзейнічае на выбар ФА ў пэўнай сітуацыі і з пэўнай мэтай.

Нягледзячы на “прачытаць” дадатковы культурны змест і адносна новай ФА *блакітныя берэты* ‘дэсантнікі, воіны мабільных сіл у савецкім і ў сучасным беларускім войску’, дзе зноў скарыстаны колеравы код як знак, што ўказвае на суаднесенасць з колерам галаўнога ўбору, выбар якога абавязаны сімвалічнаму вытоку – гэта колер неба, тая вышыня, з якой звязана дзейнасць воінаў. Да месца тут будзе ўзгадаць і ФА *зялёныя берэты* ‘дэсантнікі, воіны мабільных сіл у войску ЗША’, параўнанне якіх указвае на сігналацыю з старажытным пластом культуры (з архетыпамі-апазіцыямі «верх – ніз», «неба – зямля»), паколькі выяўляецца адметнасць выбару колеру: *блакітны* асацыіруецца з небам, з воляй Бога, скіроўвае ўвагу да аднаго істотнага спосабу высадкі дэсантнікаў – паветранага, а *зялёны* – з расліннас-

цю, зямлёй, скіроўвае ўвагу да асаблівасці маскіроўкі пад расліннасць у выбары колеру берэтаў амерыканскіх дэсантнікаў. І як вынік, адзінкі служаць для лёгкага і хуткага запамінання, стварэння вобраза абаронцаў, аднолькавых паводле прызначэння, але з выяўленнем істотнага культурнага разыходжання – адметнасці паводле колеру аднаго з элементаў касцюма воінаў дзвюх розных краін.

І выбар прыметніка *чырвоны* як наймення колеру і як асновы вобразаў ФА абумоўлены яго сімвалікай, што нададзена народам у мінулым і транслуюцца і ўзнаўляюцца ў свядомасці сучасных носьбітаў мовы пры ўспрыманні ФА. Дарэчы, чырвоны колер разам з белым і чорным лічацца самай распаўсюджанай у свеце трыядай колераў, якую, на думку Т. І. Шамякінай, «можна лічыць нейкім усеагульным кодам чалавечай культуры» [6, с. 58]. І гэта невыпадкова, паколькі чырвоны – гэта сімвал жыццёвых сіл, моцы, здароўяў, прыгажосці, маладосці, гэта колер крыві (чырванашчочкі твар, румяны, вышыванае чырвонымі ніткамі адзенне, ручнікоў, чырвоная нітка на руцэ як абярэг ад злых сіл, як лекі ад галаўнога болю), і гэта сімвал агню праз падабенства колеру, бяды, пажару (маланка, нябесны пажар, зара, зараніца). Акрамя таго, у мінулым лічылася, што ў час навальніцы разам з маланкай на зямлю саскоквае чырвоны пятух, які і спальвае хаты. Як своеасаблівы напамін можна адзначыць захаваны да нашага часу матэрыяльныя сведкі гэтага ўяўлення ў выглядзе выразанага бляшанага ці драўлянага петушка, якім упрыгожваюць вільчакі хат і які ў мінулым выконваў ролю абярэга – «сімвалічнага прадмета, якому прыпісвалі магічную здольнасць засцерагаць жыллё ад няшчасцяў і злых духаў», ад пападання маланкі і пажару [7, с. 82]. У выніку ФА *чырвоны певень* ‘пажар’, дзе чырвоны колер скарыстаны на аснове падабенства колеру апярэння птушкі і колеру агню, і ФА *пускаць /падпускаць* <чырвонага> *пеўня /пewуна* ‘зламысна падпальваць што-н.’ становяцца выразна матываванымі адзінкамі. Так, ФА *пускаць /падпускаць* <чырвонага> *пеўня /пewуна* пабудавана на аснове метафары, паводле якой наўмысна, са злымі намерамі падпаліць, як правіла, жыллё чалавека ці іншую пабудову, прызначаную чалавекам для захавання чаго-небудзь, прыпадабняецца да пускання чырвонага пеўня, які сімвалізуе агонь, пажар. Апошняя ФА вядома многім мовам, параўн. руск. *пускать /пустить /сжечь /носадить на крышу красного петуха*; укр. *пуска-*

ти /пустити <червоного> півня; пол. *puscić kuza*; чэш. *posdit komu červeného kohouta*; ням. *den (rotten) Hahn aufs Dach setzen* (літаральна ‘пасадыць (чырвонага) пёўна на страху’) і інш.

Чырвоны – яшчэ і сімвал трылогі, увагі (узгадаем святлафор у вулічным руху), рэвалюцыйнага камуністычнага ладу, савецкага, крайняга левага па палітычных перакананнях (чырвоныя сцягі, чырвонаармейцы, чырвоныя гальштукі піянераў у савецкі час і інш.). І тады ФА абкласці чырвонымі сцяжкамі каго ‘стварыць крайне неспрыяльныя ўмовы для чыёй-н. жыццядзейнасці’, што абавязана пераасэнсаванню прамога спалучэння слоў, скарыстанага пры наладжванні аблавы на ваўкоў у паляўнічых, чырвоны памешчык ‘старшыня калгаса як гаспадар з неабмежаванай уладай’, дзе два кампаненты выступаюць сімваламі рознага часу: чырвоны – савецкі, памешчык – прадстаўнік дасавецкага перыяду, ці чырвонай ніткай праходзіць, пралягаць і пад. ‘вельмі выразна, ярка’ як калка з нямецкай мовы становяцца больш зразумелымі, асэнсаванымі менавіта на аснове сімвалікі толькі колеравага кампанента.

Выбар прыметніка зялёны як кампанента шэрагу ФА ў беларускай мове, несумненна, абавязаны яго сімваліцы. Зялёны – сімвал самога жыцця, прыроды і экалогіі, гармоніі і раўнавагі (экалагічны рух, партыі зялёных). Гэты колер выклікае асацыяцыю з вясной, абуджэннем прыроды, ён супакойвае чалавека, сімвалізуе здароўе, чысціню. І тады зразумелым становіцца дадатковая інфармацыя ФА зялёная вуліца ці зялёнае святло з агульным значэннем ‘свабодны шлях, без перашкод і затрымак’ (узгадаем святлафор). Праўда, зялёны колер мае і негатыўную сімваліку – сімвал суму, нуды, маркоты. А яшчэ зялёны лічыцца колерам вачэй д’ябла і яго лускі, гэта д’яблава спакуса. І менавіта гэта ляжыць у аснове падтэксту ФА зялёны змей як вобразнага наймення гарэлкі ці п’янства, і таму так супрацьлегла – ад захаплення, здзіўлення да прыкрасці, агіды і пад. – чалавек выражае свае эмоцыі з дапамогай прастамоўнай выклічнікавай ФА ёлкі зялёныя.

Адзінакавыя ФА з кампанентам *сіні* – таксама сведчанне сёння скрытай сімвалікі, паколькі за сінім колерам у культуры розных народаў замацавана шматлікая і разнастайная сімваліка. Сіні колер сімвалізуе нізкую тэмпературу, нават холад, зварот у сярэдзіну, у сябе, “сіні сімвалізуе аб’ёмнасць, недасягальнасць, бясконцасць, з’яўляецца ўвасабленнем боскай

сілы, сімвалам вечнасці і гармоніі” [8, с. 118]. А паводле заўваг І. В. Гётэ, сіні колер «утрымлівае ў сабе супярэчнасць узбуджэння і спакою» [9, с. 44]. І ФА *гарэць сінім полымем / агнём* ‘знаходзіцца пад пагрозай невыканання, зрыву’ і ‘псавацца, становіцца непрыгодным’ вобразна называе спосаб знішчэння як негатыўнага дзеяння выніку полымя / агню для перадачы ўспрымання і дае вобразнае ўяўленне такіх абстрактных паняццяў, як зрыў, невыкананне якой-небудзь работы ці псавання рэчы, механізму, што выходзіць са строю і становіцца непрыгодным для далейшага выкарыстання.

Больш зразумелай становіцца і ФА *сіняя панчоха*, запазычаная з англійскай мовы (*blue-stocking*), дзе кампанент-найменне колеру *сіні* даносіць даволі шматлікую і цікавую культурную інфармацыю: сіні фарміруе ўяўленне пра замкнутую, скрытную жанчыну, якая абыхавая да падзей, да перамен у жыцці, з абмежаваным колам зносін, не заўважае нічога вакол сябе, жыве ў сваім «вузкім», адасобленым свеце; кампанент *сіні* ў складзе ФА сімвалізуе халоднасць, удзельнічае ў фарміраванні вобраза жанчыны, якая выдзяляецца крайняй стрыманасцю ў праяўленні сваіх пачуццяў, пазбаўлена абаяльнасці, прывабнасці, жаноцкасці. І ўрэшце, сіні сімвалізуе кансерватызм, пратэст супраць усяго новага, прагрэсіўнага [10, с. 637]. ФА даносіць нам звесткі пра былую моду Англіі, пра такі кампанент касцюма, як панчохі, які характэрны не толькі для жанчын, як у сучаснай модзе і быце, але і для мужчын, а іх колер яшчэ і пра адметнасць сацыяльнага асяроддзя мужчын. Называючы сёння так жанчыну, даносіцца з былых часоў і перадаецца ў часе і прасторы ўяўленне пра негатыўную ацэнку жанчыны, якая хоча быць падобнай да мужчыны. А яшчэ негатыў перадаецца праз прыём метаніміі, у аснове якога назіраецца атаясамліванне панчохі з жанчынай на аснове асацыяцыі па прыналежнасці (*панчоха* як рэч – жанчына, якая яе носіць).

Заклучэнне

Такім чынам, выяўленыя ФА з кампанентам-найменнем колеру і аналіз толькі паасобных з іх вяртае нас да былых уяўленняў, да тых сімвалаў, што замацаваны ў народнай свядомасці за пэўным колерам. Лічыцца, што «колера можа дзякуючы асацыяцыям набываць пэўную эмацыянальную афарбоўку або выклікаць тыя ці іншыя пачуцці ў залежнасці ад вопыту, набытага чалавекам пры ўспрыманні

колера і адпаведнага прадмета» [11, с. 103]. Менавіта гэтым і можна тлумачыць выбар колера пры ўтварэнні фразеалагічных выразаў як другасных адзінак мовы, якія набываюць ролю эталонаў, сімвалаў, адлюстроўваюць стэрэатыпныя ўяўленні аб пэўных з’явах, аб’ектах з жыцця народа.

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. **Черданцева, Т. З.** Метафора и символ во фразеологических единицах / Т. З. Черданцева // *Метафора в языке и тексте*. – М. : Наука, 1988. – С. 78–92.
2. **Ляшчынская, В. А.** Крытэрыі адбору слоў як кампанентаў фразеалагізмаў пры іх утварэнні / В. А. Ляшчынская // “Святло душы і таленту Святло...” : зб. навук. артыкулаў / рэд.кал.: А. М. Ермакова (гал. рэд.) [і інш.]. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2016. – С. 116–122.
3. **Гуревич, Т. М.** Лингвокультурологический анализ концептосферы ЧЕЛОВЕК в японской языковой картине мира : автореф. ... д-ра культурологии : 24.00.01 / Гуревич Татьяна Михайловна. – М., 2006. – 45 с.
4. **Лепешаў, І. Я.** Слоўнік фразеалагізмаў : у 2 т. / І. Я. Лепешаў. – Мн. : БелЭН, 2008. – Т. 1 : А–Л. – 672 с. ; Т. 2 : М–Я. – 704 с.
5. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы : у 5-ці т. – Мн. : БелСЭ, 1978. – Т. 2 : Г–К. – 768 с.
6. **Шамякіна, Т. І.** Міфалогія і беларуская літаратура : нарысы і эсэ / Т. І. Шамякіна. – Мн. : Маст. літ., 2000. – 398 с.
7. **Сахута, Я.** Вільчак / Я. Сахута // *Міфалогія беларусаў : энцыкл. слоўнік / склад. І. Клімковіч, В. Аўтушка; навук. рэд. Т. Валодзіна, С. Санько*. – Мн. : Беларусь, 2011. – С. 81–82.
8. **Струц, І. А.** Лексіка колераабзначэння ў мове беларускай паэзіі першай трэці XX стагоддзя: семантыка, вобразнасць, сімволіка : дыс. ... канд. філал. навук: 10.02.01 / Струц Ірына Анатольеўна. – Мінск, 2017. – 190 с.
9. **Гете, И. В.** Учение о цвете. Теория познания / И. В. Гете ; изд. 4-е., пер. с нем. В. О. Лихтенштадта. – М. : URSS: Либроком, 2012. – 195 с.
10. Большой фразеологический словарь русского языка / отв. ред. В. Н. Телия. – 4-е изд. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2009. – 784 с.
11. **Цойгнер, Г.** Учение о цвете : популярный очерк / Г. Цойгнер ; пер. с нем. Э.Н. Зеликовой ; науч. ред. Г. Г. Борис. – М. : Стройиздат, 1971. – 159 с.

Паступіў у рэдакцыю 12.01.2025 г.

Кантакты: zshvedova@mail.ru (Ляшчынская Вольга Аляксееўна)

Lyashchynskaya V. A. SELECTION OF COLOR NAMES WHEN FORMING PHRASEOLOGY OF THE BELARUSIAN LANGUAGE

In the article, based on the material of Belarusian phraseological units containing colour-name components, their selection from among all colour names is determined as the basis for the formation of images in phraseological units; the proto-symbolism of these words is established; a linguistic-cultural analysis, or «reading», of phraseological units with colour-name components is carried out, indicating that these colour names belong to the signs of the verbal expression of the colour code of Belarusian culture, or the names capable of developing the symbolism of phraseological units, which in turn play the role not only of linguistic signs but also cultural signs – acting as symbols, standards, and stereotypes.

Keywords: phraseological unit, image, component, colour, symbol, standard, Belarusians, colour code of culture.